

تاثیر مفهوم معماری پایدار و زیباشناسی در معماری ایران برای جذب توریسم

احلام عبیداوی^۱ احمد رضا کابلی^۲

۱_ گروه معماری، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران.

۲_ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، موسسه مهراروند آبادان.

چکیده

امروزه گردشگری به عنوان یکی از مهم‌ترین صنایع توسعه پایدار، فرصت بزرگ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی برای کلان‌شهرها و مادر شهرهای جهانی از جمله کلان‌شهرهای ایران به وجود آورده و از نظر اقتصادی تاثیر بسزایی به وجود آورده است. در بناهای معروف و تاریخی بیشترین گردشگر را جذب می‌کنند. همایش‌های کاربردی در زمینه معماری و توریسم می‌تواند اهمیت توجه به معماری و توریسم را نشان دهد و همچنین در ارائه نمونه‌ها، الگوها و رویکردهای حوزه معماری در مسیر تأثیرگذاری بر رونق صنعت توریسم و جذب سرمایه گذران مؤثر باشد. معماری ایرانی و زیبایی معماری در جذب توریسم حایز اهمیت زیادی در جذب توریسم دارد.

واژگان کلیدی: معماری پایدار، زیباشناسی، معماری، معماری ایرانی، توریسم.

مقدمه

صنعت گردشگری یکی از پایه‌های استوار سیستم جهانی است. جذب گردشگری. توریسم بناهای معماری و شکل چشم‌گیر آن بر جذب توریسم تاثیر بسزایی دارن مانند بناهای تاریخی و قدیمی از جمله زیبایی بناهای شهرها و معماری اصولی پایداری و شکل در جذب توریسم مهم است. هویت معماری پایدار در معماری فرهنگی در منظر شهری یک تلاش است واسه توسعه بشروساخت شهروخانه است. از دیدگاه‌های گردشگری معماری نقش اساسی در صنعت گردشگری و جاذبه فرهنگی دارد. معماری نقش اساسی در جذب توریسم در جاذبه ایران‌گردی هست. در این مقاله بیان می‌کنیم برای بهتر بودن شهرسازی و بازاریابی گردشگری زیبایی معماری می‌توان کمک کرد به شکل دادن میراث فرهنگی و سنتی گردشگری جذب توریسم نماییم.

روش تحقیق

در این پژوهش کوشش شده با تجزیه و تحلیل مفاهیم مطرح در معماری پایدار و زیباشناسی معماری ایران توریسم و گردشگری و معماری و بررسی رابطه بین معماری و جذب گردشگر الگو و معیارهایی طراحان استخراج و ارائه نمود و یا ارائه پیشنهادی در این باره بتوان به ارائه الگویی مناسب رسید. بر این اساس در این پژوهش ضمن تحلیل ادبیات تخصصی موضوع از روش

تحلیلی - توصیفی استفاده و به بررسی عوامل مؤثر در زمینه درک زیبایی پرداخته شده و ویژگی‌های هر یک از این عوامل بیان می‌گردد تا بتوان با استفاده از مقایسه آن‌ها عوامل مؤثر بر درک زیبایی معماری ایران و جذب توریسم در مخاطب را شناسایی کرد.

معماری پایدار

کاربرد مفاهیم پایداری و اهداف توسعه پایدار در جهت کاهش منابع انرژی در معماری پایدار. در این نوع معماری، ساختمان از شرایط اقلیمی تبعیت می‌کند، بلکه ارتباط متقابلی با آن برقرار می‌کند (رسولی). در سال ۱۹۹۷ در کیوتو، اولین بار سران کشورهای صنعتی و جامعه ملل جهت راه‌یابی و جلوگیری از آلودگی محیط‌زیست، تشکیل جلسه دادند. اگرچه این امر بیشتر مربوط به استحصال و مصرف انرژی تولیدات صنعتی و منابع طبیعی بود تا در مورد ساخت و سازه‌های شهری مبتنی بر فرهنگ مصرفی که از مکانیسم‌های سرمایه‌دارای سرچشمه می‌گیرد و یا از تولید سلاح‌های کشتار جمعی که بزرگ‌ترین آلاینده‌هاست صحبتی به میان نیامد در واقع بیش از یک دهه پس از مطرح شدن بحث توسعه پایدار شکل گرفت (حسین حمزوی).

کاربرد مفاهیم پایداری در معماری، مبحث تازه‌ای را بنام "معماری پایدار" یا "معماری اکولوژیکی" یا "معماری سبز" یا "معماری زیست‌محیطی" باز کرده است؛ که همگی این‌ها دارای مفهومی یکسان بوده و بر معماری سازگار بر محیط‌زیست دلالت دارند (قیاسوند).

اهداف معماری پایدار

سازمان تحقیقات بین‌المللی (CIB) هفت هدف را به‌عنوان اهداف معماری پایدار اعلام کرده است: کاهش مصرف منابع اولیه - استفاده مجدد از منابع بکارگیری منابع قابل بازیافت طبیعت از محیط‌زیست استفاده از سیستم ارزیابی هزینه بر مبنای شرحه حیات. همچنین پیرو اهداف معماری پایدار، امروزه ساخت‌وسازهای غیراصولی، به دلیل وجود مشکلاتی از قبیل ناپایداری و هزینه‌های زیاد در تعمیر و نگهداری، مورد انتقاد قرار گرفته است بنابراین می‌توان گفت که یکی از اهداف معماری پایدار کاهش منابع تجدید ناپذیر و در نتیجه تولید کمتر زباله‌ای ناشی از آن است (Fleming, 2017). هماهنگی با محیط طبیعی را دارا باشد. هدف از طراحی این ساختمان‌ها کاهش آسیب بر روی محیط، منابع انرژی و طبیعت است و شامل قوانین زیر هست (مریم زینلیان).

- ❖ به حداقل رساندن مصرف منابع غیرقابل تجدید.
- ❖ نگهداشتن محیط طبیعی.
- ❖ حذف یا کاهش مصرف مواد سمی و یا آسیب‌رسان بر طبیعت (گرچی مهربانی و همکاران).

مفهوم پایداری در بنای معماری

مفهوم پایداری در معماری است یک بنا با عمر چندین صدساله با نیازهای زمان حال هماهنگی نداشته باشد. آن معماری را می‌توان پایدار نامید که به نیازهای زمان حال خود پاسخ گو باشد (اسماعیل ضرغامی و همکاران). کاربرد مفاهیم پایداری و اهداف توسعه پایدار در جهت کاهش اتلاف انرژی و آلودگی محیط‌زیست در معماری، مبحثی به را به وجود آورده است « معماری پایدار » نام در این نوع معماری، ساختمان نه تنها با شرایط اقلیمی منطقه خود را تطبیق می‌دهد، بلکه ارتباط متقابلی با آن برقرار می‌کند.

زیبایی چیست:

زیبایی نمودی از پدیده است که پس از ادراک توسط حواس و انتال به مرکز اندیشه یا مشاهده ادراک کننده، واکنش‌هایی مبتنی بر تجربه‌های اندوخته شده را در مخاطب برمی‌انگیزد. دنیای غرب در چند سده اخیر یانشی به نام (زیبایی‌شناسی) پدید آمده که به تعریف و جایگاه زیبایی و ویژگی‌های آن و رابطه آن هنر می‌پردازد. علم نوین (زیبایی پژوهی) را که حدود دو سده از پدیدار شدن آن می‌گذرد باید پیامد همین دگرگونی بنیادین دانست. این بحث در میان اندیشمندان مسلمان بدین گونه هیچ‌گاه مطرح نبوده است بحث زیبایی نزد اندیشمندان مسلمان همواره همراه با دیگر عناصری که در حکمت نظری و عملی بدان وابسته است بررسی شده است. برخی از فیلسوفان بزرگ مغرب زمین همچون هگل و هایدگر این‌گونه بحث‌های نظری را مربوط به روزگاران زوال هنر و پایان تمدن می‌دانند روزگاری که بشر به شکلی حضوری و درونی نمی‌تواند زیبایی را درک کند و ناچار به چنین بحث‌هایی رو می‌آورد. از کهن‌ترین دیدگاه‌ها درباره زیبایی دیدگاه دانشمندان یونان باستان هست بحث مدون از زیبایی در یونان باستان از فیثاغورس آغاز شد (ادیب زاده).

سیر پیدایش و تکامل مفهوم زیبایی‌شناسی

مروری بر نظریه‌ها در فلسفه زیبایی‌شناسی از زمانی که برای اولین بار و به‌طور غیرمستقیم توسط افلاطون استفاده شد تا به امروز نشان می‌دهد که زیبایی مقوله‌ای است که هم بر جنبه‌های عینی و هم ذهنی دلالت دارد. در این میان گروهی از صاحب‌نظران که زیبایی را امری ذهنی می‌دانند، معتقدند زیبایی چیزی نیست که در عالم خارج وجود داشته باشد و بتوان آن را با شرایط و موازین معینی تعریف کرد، بلکه کیفیتی است که ذهن انسان در برابر بعضی محسوسات از خود ایجاد می‌کند... افلاطون در مورد زیبایی‌شناسی معتقد بود: هستی ساخته‌شده بر اساس هر چیز ساده‌ای جزئی از آن نظم است و زیبایی نیز محصول چنین نظمی است. ذهن آدمی می‌تواند زیبایی را درک کند (بخشی).

زیباشناسی در معماری

زیبایی در معماری را می‌توان بایان نظریات برخی از معماران برجسته به‌صورت زیر مطرح نمود:

لئون باتیستا آلبرتی می‌گوید زیبایی همخوانی قانونمند بین اجزا است طوری که نتوانیم چیزی به آن بیفزاییم یا کم کنیم یا چیزی را در آن تغییر دهیم بدون اینکه خوشایندی آن بکاهیم.

آندره پالادیو نیز نظرش را بر پایه نظر ویتروویوس و آلبرتی قرار داده و چنین بیان می‌کند که زیبایی به همراه ایستایی و کارایی سه اصلی گردد که یک بنا را قابل ستایش می‌کند

سرچشمه زیبایی، وجود فرم‌های قشنگی است ست که در هماهنگی با فرم کلی قرار دارند و هماهنگی بین اجزا از طرفی و اجزا با کل از طرف دیگر باعث می‌گردد که ساختمان چون پیکری واحد و کامل به نظر آید.

مفهوم واژه توریسم

توریسم واژه‌ای است متشکل از دو بخش تور (Tour) یعنی سفر، سیاحت، مسافرت یا گردش کردن و ایسم (Ism) که پسوندی است مصطلح به معنای مکتب با طرز تفکری خاص. در واقع توریسم یعنی مکتبی که پایه‌های فکری آن سیاحت و جهانگردی است و توریست کسی است که به مسافرت و جهانگردی می‌پردازد. گردشگری یا توریسم، واژه‌ای فرانسوی است که از ریشه‌ی تور گرفته شده است. تور در زبان فرانسه به معنای حرکت دورانی، عمل پیمودن، طی کردن، سیر کردن و گردش نمودن هست (اربابیان و همکاران). توریست-

ها به دو گروه توریست‌های خارجی و توریست‌های داخلی تقسیم می‌شود (فیض بخش). از این رو واژه گردشگر راساً از واژه جهانگرد بوده و گویای اصطلاح توریست است (فیض بخش).

تاثیر جذب توریسم در بناهای معماری

امروز در شهرسازی جدید فناوری‌های جدید مورد استفاده قرار می‌گیرد که آسودگی و آرامش انسان‌ها در اولویت قرار دارد؛ اما مسئله‌ای که شاید شهرسازی جدید چندان به آن توجه نمی‌کند، استفاده از معماری سنتی و حفظ معماری جذاب گذشته است که گردشگران زیادی را جذب می‌کند. کشور از نظر غنای معماری سنتی ایرانی اسلامی در جایگاه بالایی قرار دارد و ظرفیت‌های فراوانی در آن دیده می‌شود که اگر به خوبی مورد حمایت قرار گیرد می‌تواند گردشگران زیادی را به سوی خود جذب کند. رای اینکه در شهرسازی بتوانیم همه جوانب را در نظر بگیریم و از نظر جذب گردشگر هم در جایگاه ممتازتری قرار بگیریم، باید از نوع معماری سنتی ایرانی اسلامی در شهرسازی جدید استفاده کنیم. گردشگری پایدار عوامل مختلفی را لازم دارد، نوع معماری شهرها و توجه به فرهنگ و آداب رسوم مردم آن کشور در معماری در ایجاد جذابیت‌های گردشگری بسیار مهم و مفید است.

مؤلفه‌های تعریف‌شده برای یک شهر از نظرهای مختلف متفاوت است ولیکن مؤلفه‌ها به شرح صنعت گردشگری در شهرها

به شرح زیر تعریف و دسته‌بندی شده است؛

- ۱- شهرهای دارای جاذبه طبیعی.
- ۲- شهرهای دارای جاذبه تاریخی.
- ۳- شهرهای دارای جاذبه صنعتی.
- ۴- شهرهای دارای اماکن مذهبی شاخص.
- ۵- شهرهای دارای جاذبه تجاری.
- ۶- شهرهای دارای جاذبه قومی و فرهنگی.
- ۷- شهرهای دارای جاذبه مراسم و رویدادهای خاص.
- ۸- شهرهای دارای جاذبه‌های علمی و دانشگاهی.
- ۹- شهرهای دارای جاذبه‌های پارک و آب‌نما و باغ‌ها.
- ۱۰- شهرهای دارای جاذبه‌های آب‌درمانی.

نتیجه‌گیری

طی سال‌های گذشته، مفهوم اکو توریسم در جهان به‌عنوان یک ابزار مهم برای حفاظت ارتقا یافته و در موارد خاص کیفیت زندگی مردم محلی را بهبود بخشیده است. گردشگری می‌تواند به‌عنوان شکلی بااهمیت از فعالیت‌های انسانی اثرات قابل توجهی داشته باشد. این اثرات در منطقه‌ی مقصد جای گردشگران با محیط محلی، اقتصادی، فرهنگ و جامعه تعامل دارند. توسعه‌ی اکو توریسم به‌عنوان ابزاری نه تنها و صرفاً برای پایداری توریسم و اکو توریسم بلکه، معماری پایدار در هویت شهری زیبایی ایرانی از نظر اقتصاد فرهنگی و جذب توریسم یا نوعی معماری خوح عرضه کند که منظور از خوح یعنی همه احتیاجات انسان را به‌طور کامل برطرف سازد و هم از نظر زیباشناختی و هم از نظر حفظ معماری و پایداری بودن معماری ایرانی جوابگو باشد.

فهرست مراجع:

- ۱) اسماعیل، زرغامی؛ علی، خاکی و سیده اشرف سادات (۱۳۹۴). بررسی تطبیقی معماری پایدار و مطابقت آن با معماری بومی خانه‌های سنتی در شهر ایرانی -اسلامی. دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران. ایران.
- ۲) قیاسوند، جواد (۱۳۸۵). تعامل معماری و انرژی‌های نو (پایدار) نشریه راه و ساختمان، شماره ۸.
- ۳) گرجی مهلبانی، یوسف؛ و یاران، علی. (۱۳۸۹). راهکارهای معماری پایدار گیلان به‌مراه قیاس با معماری ژاپن، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۴۱.
- ۴) حسین حمزوی (۱۳۹۴). رویکردی دیگر به معماری پایدار با نگرشی به معماری سنتی ایران، مرکز همایش بین‌المللی سداسیما، تهران.
- ۵) رسولی، هوشنگ، تاریخچه و شیوه‌های معماری در ایران، نشر پشتون، تهران، چاپ پنجم ۱۳۸۸.
- ۶) مریم زینلیان، (بررسی تطبیقی مؤلفه‌های توسعه پایدار در معماری ایرانی -اسلامی؛ دومین کنفرانس ملی پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، تهران ایران.
- ۷) حامد ادیب زاده، امین مکار خالص اهر، بررسی زیباشناسی در معماری، سومین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری شهرسازی و مدیریت شهری، ایران اهر.
- ۸) مینا بخشی؛ (۱۳۹۵): نقش مشارکت مردمی در ارتقاء زیبایی‌شناسی شهری؛ مدرس معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اصفهان.
- ۹) اربابیان، شیرین؛ رأفت، بتول و اشرفیان‌پور، مریم. ۱۳۹۲. بررسی رابطه توریسم بین‌الملل و رشد اقتصادی (مطالعه موردی: کشورهای منتخب عضو سازمان کنفرانس اسلامی). مجله پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، دوره ۴، شماره ۱۳، صص: ۹۷-۱۱۶.
- ۱۰) فیض بخش، هوشنگ. ۱۳۹۱. صنعت توریسم در ایران و جهان. انتشارات مدرسه عالی خدمات جهانگردی و اطلاعات. ۲۶۸ ص.
- ۱۱) احمد پور احمد، یاسر عالی پور (۱۳۹۵): نقش و تاثیر معماری اسلامی در توسعه صنعت گردشگری ایران، برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران.